

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

De therapeut aan het werk

Krijgen cliënten tegenwoordig nog tijd?

Repliek op de commentaren van Theo Ingenhoven en Myriam Van Gael

ANNIE VAN DE VIJVER

«Een goede reiziger heeft geen vastomlijnde plannen en de aankomst is niet zijn doel.»
(Lao-Tze)

Allereerst wil ik de twee ervaren groepstherapeuten danken voor hun reflecties bij de groepssessie die ik uitgeschreven heb. Bij gebrek aan enige context en inleidende beschouwingen merk ik duidelijk hun, deels kritische verwondering, over de bijzondere setting waarin deze therapiegroep plaatsvindt. Enige toelichting mijnerzijds is dus wel nodig.

Mijn belangrijkste inspiratiebron voor de indicatiestelling en begeleiding van de ambulante groep is het model dat Irvin Yalom (2005) beschrijft in *The theory and practice of group psychotherapy*; niet de individuele analyse in een groep, noch de groepsanalyse, noch de MBT-werkwijze. Basisaanname is de herhaling van langer bestaande inadequate relationele patronen, die in het hier-en-nu van de groepssessies zichtbaar en bewerkbaar worden. Dit is een fundamenteel psychoanalytisch uitgangspunt. Ook de fundamentele, maar soms vergeten werkzame factoren in groepstherapie (universaliteit, hoop, herkenning) zijn voor mij bijzondere aandachtspunten. Ik stel kandidaat-groepsleden een deelname aan de groep voor wanneer ik in de indicatiestellingsfase merk dat ze worstelen met lan-

ger bestaande persoonlijkheidsproblemen, die zich tonen in interpersoonlijke moeilijkheden, waarbij ze ernstige lijdensdruk ervaren. Ik gun de groepsleden tijd; er heerst inderdaad geen gevoel van urgentie, wat in de actuele tijdsgeest vaak moet wijken voor «achtervolgende therapeutische furor» omdat het snel moet gaan en effectief moet zijn. Daarnaast denk ik dat datgene wat groepsleden tegen elkaar zeggen vaak meer impact en effect heeft dan wat de therapeut zegt. Deze laatste heeft volgens mij vooral een faciliterende rol.

Ik koos de sessie omdat naar mijn gevoel de problematische relationele patronen van de deelnemers hier duidelijk tot uiting komen. Het commentaar van mijn collega-groeps-therapeuten bevestigt deze keuze. Bij ieder groepslid is er sprake van lijdensdruk in de vorm van depressieve gevoelens of angsten, maar ik weid in deze publieke context niet graag uit over het persoonlijkheidsfunctioneren in DSM-categorieën, noch over de structurele persoonlijkheidsorganisatie. Dit heeft te maken met de afspraak die ik met de groepsleden heb gemaakt, dat ze dit artikel kunnen lezen indien ze dit willen en ik probeer hiermee zo weinig mogelijk het lopende therapieproces te beïnvloeden. Deelnemers moeten over voldoende mogelijkheden beschikken om te kunnen reflecteren over het eigen functioneren. Ik ga er ook van uit dat dit reflectief vermogen nog kan groeien. In die zin kan men inderdaad vragen stellen bij de deelname van Ine. Zij heeft kort na deze sessie, in overleg met mij, de deelname aan de groep beëindigd omdat ze op dat moment niet in staat bleek buiten haar depressieve cocon te denken. Het feit dat ik inderdaad de nood voelde haar in deze sessie te beschermen tegen de «therapeutische furor» van de groep, deed mij

nadien beseffen dat ze regressiever functioneerde dan ik verwacht had. Zij overweldigde de groep met haar depressieve wanhoop, in tegenstelling tot Jan die een meer ›eigenzinnige‹ dynamiek liet zien. Dit brengt mij bij het thema cotherapie, intervisie, tijd en veranderbaarheid. Het is inderdaad nu niet meer vanzelfsprekend dat mensen nog de tijd krijgen om zich in een langdurig therapeutisch proces te engageren. Alles moet kortdurend, resultaatgericht en effectief zijn. In Nederland wordt psychotherapie door de zorgverzekering gefinancierd, waardoor er voorwaarden of beperkingen aan de therapie gesteld worden (zoals duur, intensiteit, *evidence-based*). In België is er voorlopig geen terugbetaling voor psychotherapie, enkel voor artsen of in gesubsidieerde ggz-voorzieningen. In een privépraktijk bekostigen cliënten zelf hun psychotherapie. Als klinisch psycholoog-psychotherapeut, werkend in een privépraktijk, kan ik niet verlood worden door een verzekeringsinstelling. Daarom betalen mijn cliënten inderdaad ›uit eigen zak‹. Ik moet hierbij denken aan wat Marie Cardinal (1975) schreef in haar boek *Les mots pour le dire*, het verslag van een individuele analyse. Ze kon de therapie niet betalen, waarop haar psychiater zei dat ze dan maar een job moest gaan zoeken als ze toch in analyse wilde komen. Ik houd de vergoeding bewust laag. Consequentie is evenwel dat ik deze groep niet met een cotherapeut kan doen, omdat de prijs voor de individuele deelnemer dan zou verdubbelen. Daarnaast is het ook een bewuste keuze om deze groep alleen te leiden. Ik vind het vooral belangrijk dat de deelnemers met elkaar spreken en als er twee therapeuten zijn, krijgen die een veel centralere rol dan ik mezelf toeken. Maar ik kan mijn Nederlandse commentator geruststellen. Ik heb een multidisciplinair team en een ervaren collega-groepstherapeut met wie ik regelmatig overleg en die de groeps-

therapie ook overneemt in mijn afwezigheid.

Daarnaast denk ik dat het een illusie is dat er altijd uitzicht is op verandering. Soms hebben mensen veel tijd nodig, soms gaat het ook om aanvaarding. Als ik Jans huidige functioneren vergelijk met de manier waarop hij in het begin van zijn deelname sprak en communiceerde, heeft hij een enorme weg afgelegd. In het begin had hij geen contact met zijn gevoelens, noch met de gevoelens van de anderen. Nu herkent hij de wanhoop van Ine bij zichzelf en kan hij dit delen in de groep. Roger benoemt dit als blijven staan wachten in het station en niet durven instappen. Daarom koos ik ook de titel van mijn sessie: ›De eenzaamheid daar en toen, hier en nu gedragen‹. Dit is ook wat Caroline Garland (2010, p. 10) beschrijft in *The groups manual*: ›The process of *objectification* — discovering what is in oneself through first seeing and understanding it as it takes place between others or in others is immensely helpful when it comes to «see» what part they play in their own difficulties. Often that work is done by patients in relation to each other and does not require therapist intervention‹. Het beeld dat Roger aanbracht over Jan, niet opstappen op de trein die wacht in het station, herkent Roger enkele sessies later ook bij zichzelf. Ik geef mensen tijd, ook om zich te nestelen in de groep, maar ik houd ook steeds de beëindiging en het afscheid voor ogen. Van de acht groepsleden die een jaar geleden in de groep waren zijn enkel nog Jan, Roger en Klara overgebleven. Er zijn ondertussen vier nieuwe mensen gestart. Jan weet dat hij binnen een zekere tijd afscheid zal moeten nemen en ik bewaak dat ook. Men wordt zich maar geleidelijk aan bewust van de betekenis van het vasthouden aan de groep en wat dit te maken heeft met de eigen dynamiek. Het klopt dat er veel eindjes zijn blijven liggen in deze sessie. Deze zijn alle op de een of

---

---

andere manier in volgende sessies aan bod gekomen. De aankondiging van het afscheid van Anne is in de volgende weken uitvoerig onderzocht door de groep. Ook de rationaliserings van Roger worden regelmatig ter discussie gesteld door de groepsleden. Het gaat in de groepstherapie zoals ik ze vormgeef, om het creëren van een veilige plek, waar mensen van wie ik denk dat ze er nood aan hebben, misschien voor het eerst in hun leven, hun gedachten en gevoelens kunnen delen met andere, gewone mensen, kennis kunnen maken met de binnenwereld van anderen en de confrontatie met het verschil kunnen aangaan. De symboliek van de

---

---

rijdende trein is treffend, maar Rome is niet het doel van de reis, de ervaringen onderweg blijven het meeste bij.

Literatuur

- CARDINAL, M. (1975). *Les mots pour le dire*. Paris: Grasset.
- GARLAND, C. (2010). The groups manual. In C. Garland (red.), *The groups book. Psychoanalytic group therapy: principles and practice including The groups manual: A treatment manual, with clinical vignettes* (1st ed., p. 279 e.v.). London: Routledge.
- YALOM, I.D. & LESZCZ, M. (2005). *The theory and practice of group psychotherapy*. New York: Basic Books.